

ב. יש גורסים שנתנים מתחילה את מותר הקטורת לאומנים בשכרם, מעט יותר מהמגיע אליהם, והם נותנים מעות חולין שלהם עבור העודף על שכרם, הקטורת מתחללת על אותם דמי העודף, כדין חילול הקדש שלא בשוויו (עפ"י ר"י מגאש, מאירי ועוד).

דף יא

י. ד. א. האם הקטורת קדושה קדושה-דמים או קדושה-הגוף, והאם ומתי היא נפסלת בטבול-יום ובלינה?

ב. האם המכתשת היא כלי-שרת שנתקדש?

ג. המקדיש איל לדמיו, האם הוא קדוש לדמיו או גופו קדוש?

ד. מה דין חטאות הפנימיות שאבדו, והפרישו אחרים תחתיהן, ונמצאו?

ה. האם יש פדיון לפרה אדומה, ובאלו אופנים?

ו. האם פודים את הקדשים להאכילם לכלבים?

א. היוצא ממסקנת הסוגיא (אליבא דרבה) שמשניתנה הקטורת במכתשת נתקדשה קדושה הגוף והוכשרה להפסל במגע טבול-יום (ומחוסר כפורים. רמב"ן ועוד). ואולם אינה נפסלת בלינה הואיל וצורתה בכל השנה כולה, אך אם כבר נתנוה בכלי אחר (-בכף) - נפסלה בלינה.

א. רש"י פרש 'הואיל וצורתה...' - שמראה לא נשתנה. ומשניתנה בכלי פסולה מדרבנן, גזרה אטו שאר קדשים. וכן נקטו הרמב"ן והמאירי.

ואילו התוס' הוכיחו מהסוגיא ביומא שפסולה מדאורייתא כשניתנה בכלי. אלא היות וצורתה ודרכה להביאה במכתשת לכל השנה, לכן אינה נפסלת בלינה כשניתנה במכתשת. (וכפירושים גרס הר"י בן מגאש: 'הואיל וצורך כל השנה כולה היא').

ב. יתכן והקטורת נפסלת בטבול-יום מדרבנן עוד קודם שניתנה למכתשת - לפי דעת הסובר 'חולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש' (עתוס' שצדדו בזה).

לדעת רב חסדא (וכן דעת ריב"ל בירושלמי ביומא. וכן דעת רבי שמעון - לדברי הרשב"א להלן יב.), הקטורת היא קדושת דמים אפילו אחר נתינתה במכתשת, כל עוד לא ניתנה בכלי אחר.

ב. לכאורה נראה (עפרש"י. עריטב"א) לפי המסקנא (אליבא דרבה) שהמכתשת הינה כלי שרת, שלכך מקדשת את הקטורת קדושת הגוף.

(וכן נראה משו"ת הרשב"א ח"א לא). ואולם התוס' הביאו שיש מפרשים שאינה כלי שרת, אלא שהקטורת נתקדשה בקדושת הגוף מעת שהיא ראויה להקטרה ע"י פה המקדיש. וכן נקט הריטב"א.

מהרשב"א (בתשובה ח"א לא) נראה כדעה ראשונה. ואילו הריטב"א כאן נקט שאין המכתשת כלי שרת. (וכן נקט בספר תורת חיים, ופירש שלכך הקטורת קדושה קדושת הגוף, מפני שהיא חשובה וחביבה מכל הקרבנות כדאיתא במדרש, לכן כשמקדשה בפה חל עליה קדושת הגוף אחר כתישה שנראית להקטרה, וכמו שחלה קדושת הגוף על הבהמה בפה, אבל מנחה שאינה חשובה כל כך לא הוכשרה ליפסל בטבול יום אלא כשקדשה בכלי. ובתורא"ש משמע שלכך הקטורת חמורה יותר ליפסל בטבול יום קודם קידוש כלי, שכן עבודתה בהיכל).

ג. רבה אמר: המקדיש זכר לדמיו – קדוש קדושת הגוף (וה"ה בשאר קרבנות בהמה ועוף, כל שהוא ראוי ליקרב לאותו קרבן שהקדיש. עפ"י מאירי, תורא"ש). והגבילו בגמרא שזה אמור רק כאשר אמר 'לדמי עולה', שמאחר והוא עצמו ראוי להיקרב עולה – אינו יוצא מידי מזבח. אבל אמר 'הא לדמי נסכים' וכדומה – אינו קדוש אלא לדמיו.

א. יש אומרים שחילוק זה שנוי במחלוקת תנאים (עתוס' תמורה יט: ד"ה זאת). ויש חולקים (ע' אחיעזר ח"ב מט, ח בדעת הרמב"ם. ובלקוטי הלכות פירש שנרמז חילוק זה בין דמי עולה לדמי נסכים בדברי הרמב"ם ערכין ה, יד).

יש אומרים: דוקא כגון 'דמי נסכים' שאינם ראויים לנסכים בשום פנים, אבל לדמי קרבן אחר – קדוש קדושת הגוף (תוס' נזיר כו: ד"ה אבל).

ב. משמע בסוגיא (מכך שהקשו על מותר הקטורת מדברי רבה) שגם כאשר אי אפשר להקריבו בגופו, כגון שהוא ממעות התרומה הישנה – חלה בו קדושת הגוף.

ד. פר ושעיר של יום הכפורים, וכן שעירי עבודה זרה שאבדו והפריש אחרים תחתיהם, ונמצאו – לדברי רבי יהודה: ימותו, שאף אלו כלולות בהלכה של חטאות המתות. לדברי רבי אלעזר ורבי שמעון: ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהם לנדבה (– לקיץ המזבח), שאין חטאת ציבור מתה. [ואין אומרים 'לב ב"ד מתנה עליהן' מפני שאין הדבר מצוי. ואין מקריבים אותם עצמם לנדבה – גזירה לאחר כפרה משום לפני כפרה. גמרא יב.].

א. שונות חטאות המוספין שאבדו ונמצאו, שאפשר להקריבם ברגל או בראש חדש אחר (וכדלהלן יב), אבל אלו אי אפשר להקריבן אלא כחטאת פנימית לשנה הבאה והרי הן מהתרומה הישנה (רש"י) או משום שחוששים לתקלה אם נשהם כל כך (תוס' עפ"י מסקנת הסוגיא ביומא שאין צריך מתרומה חדשה אלא למצוה).

ב. הלכה כרבי אלעזר ורבי שמעון שאין חטאת ציבור מתה (רמב"ם עיוהכ"פ ה, טו פסוה"מ ד, ב; מאירי).
ג. נמצאו קודם שהקריבו את האחרים שהפריש – יש אומרים שהראשונים שנמצאו יקרבו והשניים ירעו (וכן דעת הרמב"ם – עיוהכ"פ ה, טז). ויש אומרים להפך (מובא במאירי).

ה. פרה שלא נשחטה על גבי מערכתה בהכשר – נפדית על כל פסול שבה, ואפילו מתה או נשחטה שלא במקומה [ואף על פי שבכל מקום צריך העמדה והערכה – כאן לב ב"ד מתנה מראש שאינה קדושה אלא לדמיה]. ואפילו מצא אחרת נאה הימנה – תיפדה שלא במום. והפדיון – מפני עורה, אבל לא להאכיל בשרה לכלבים. שחטה על גב מערכתה כהלכה – אין לה פדיה עולמית. מלבד לדעת רבי שמעון (כפי שבאר ריש לקיש) שהיה אומר פרה נפדית ע"ג מערכתה.

ו. נקטו כאן בפשטות שאין פודים את הקדשים להאכילם לכלבים, (כסתמי משניות בכ"מ. עתוס'). אך אמרו שמשום עורה – פודין.

בארו בתוס' שזהו רק בקדשי בדק הבית, שאיסור פדייתן להאכיל לכלבים – מדרבנן, אבל קדשי מזבח שאין פודין מן התורה – אפילו לצורך עורה אסור (וע"ע שער המלך איסורי מזבח א, יא בסופו).

דפים י – יב

טו. מה ענינו של הכלל 'לב ב"ד מתנה'? האם הוא מוסכם על כולם, ובאלו אופנים אין כלל זה אמור?

בית דין מתנה על קרבנות הציבור (דוקא, ולא בקרבנות יחיד. ע' זבחים ו: תוס' כאן ובמנחות טו: ועוד) בשעת לקיחתם, שאם הציבור לא יצטרך להם – אין קדושים אלא לדמיהם, ועל כן ניתן לפדותם כשהם תמימים. אמרו שבדבר שאינו שכיח, כגון חטאות פנימיות שאבדו – אין ב"ד מתנים. מלבד בפרה אדומה שדמיה יקרים.

מבואר בסוגיא שמועיל 'לב ב"ד מתנה' לכך שאין צריכים העמדה והערכה לפדיון (עתוס' רשב"א וריטב"א).

רבי שמעון חולק על כלל זה (וכן רב חסדא. עתוס' יב. ד"ה שאני).

מודה רבי שמעון שבמקום שאין תקנה ברעיה – לב בית דין מתנה (ר"ן עפ"י מנחות עט:).

וכן בקדושת דמים, הכל מודים שלב ב"ד מתנה (תוס' פסחים סוף דף פא. וכן יש מפרשים סברת אביי בסוגיא – עתוס' ותורא"ש).

מלשון 'לב בית דין מתנה' משמע שאין צריך תנאי מפורש, שדברים כאלו בלב כל אדם הם והריהם דברים, שמן הסתם כל מה שיכולים בית דין לתקן בהם – יתקנו (ריטב"א).

דף יב

טז. א. חטאות חיצונות של ציבור שאבדו והקריבו אחרים תחתם, ונמצאו – מה יעשו בהן?

ב. אשם שנתכפרו בעליו באחר – מה דינו?

א. חטאות המוספין שאבדו והקריבו אחרים תחתן ונמצאו – ייקרבו לרגל הבא או לראש חדש או ליום הכפורים. אולם אם עברה השנה (שהגיע ראש חדש ניסן ושוב אין ראוי להקרבה אלא מתרומה החדשה. רש"י. וע' חדושים ובאורים) אמרו שלדעת רבי שמעון ירעו עד שיסתאבו וייפדו וילקח מדמיהם נדבה לקיץ המזבח [אבל גופם אינו קרב לקיץ – גזירה לאחר כפרה משום לפני כפרה].

א. יש לשמוע ממהלך הגמרא (ממה שהעלו אפשרות בפירוש המשנה) שלדעת חכמים הסוברים 'לב בית דין מתנה', חטאות ציבור החיצוניות של שנה שעברה – ייפדו תמימין.

ויש אומרים שאפילו לא עברה השנה, לדעת רבי יהודה שאין כפרתן שוה – אין קרבים של אלו באלו, אלא ייפדו תמימין למ"ד לב ב"ד מתנה עליהן (כן משמע בפירוש הר"י בן מגאש. וכן צדד בלקוטי הלכות בדעת הרמב"ם שהשמיט הדין שיקרב של זה בזה. ואילו הרמב"ן דחה פירוש זה).

ב. יש מפרשים שלרבי שמעון חטאות שאבדו ונמצאו – ירעו עד שיסתאבו ויפלו דמיהם לנדבה. ומה שאמר 'יקרבו זה בזה' מדבר באופן שלא הוקרב השעיר ברגל מפני מניעה כלשהי – מקריבים אותו כתשלומין ברגל אחר או בראש חדש אם לא הקריבו עדיין את שעיר היום (ר"י בן מגאש. וכיו"ב בספר ראב"ן (יא):) אלא שלפירושו נראה שלא הופרש השעיר כלל מפני מחסור בבהמות, וכשיודמנו אחר כך – ייקרב ברגל או בר"ח אחר. ומשמע לפירושו שמקריבים אותו בנוסף לשעיר היום, דלא כר"י מגאש שאסר משום בל תוסיף. וצ"ע).